

**ПРОГРАМ РАДА
ISS/KS M023**

Трактори и машине за пољопривреду и шумарство

Овај програм рада усвојен је на седници комисије која је одржана од 16.04.2013 до 23.04.2013. године, а одобрио га је Стручни савет за опште области стандардизације на седници која је одржана 12.09.2013. године.

1 Увод

Стручни рад Института за стандардизацију Србије (у даљем тексту: Институт) у појединачним областима стандардизације одвија се у комисијама за стандарде и сродне документе (у даљем тексту: комисије за стандарде), које су основна техничка радна тела. По потреби, ради извршавања појединих задатака из својих делокруга, комисије за стандарде могу образовати радне групе, као и друга стална и повремена радна тела.

Предмет рада Комисије M023 је стандардизација у области трактора, машина, система, оруђа и њихове опреме, који се користе у пољопривреди и шумарству, као и за наводњавање, уређење земљишта и башти укључујући и електронски/електрични аспект.

Комисија за стандарде прати рад Техничког комитета ISO/TC 023, *Tractors and machinery for agriculture and forestry*, Међународне организације за стандардизацију (ISO), као и техничких комитета CEN/TC 144, *Tractors and machinery for agriculture and forestry*, и CEN/TC 334, *Irrigation techniques*, Европског комитета за стандардизацију (CEN).

Комисија за стандарде KS M023, Трактори и машине за пољопривреду и шумарство, образована је решењем бр. 246/11-25-02/2011 од 08. 12. 2011. године.

Приликом израде плана за доношење стандарда посебна пажња усмерена је на припрему хармонизованих стандарда који су обухваћени Директивом новог приступа за машине 2006/42/ЕС (*Machinery Directive*), која је код нас транспонована у Правилник о безбедности машина („Службени гласник РС”, број 13/10).

2 Пословно окружење

2.1 Опште

Економска, техничка, регулаторна, законска, социјална и/или међународна динамика описују пословну заједницу индустријског сектора, производа, материјала, дисциплина или праксе који се односе на радно окружење ове комисије и они могу значајно утицати на вођење припреме релевантних стандарда и њиховог садржаја.

У контексту настојања Републике Србије да се што пре интегрише у Европску унију, у току је процес преузимања европских стандарда и директива Новог приступа ЕУ. Директива за машине новог приступа 2006/42/ЕС код нас је транспонована у Правилник о безбедности машина и из тога проистиче потреба за усвајањем хармонизованих стандарда под овом директивом. Имплементација правилника и усвајање хармонизованих стандарда као српских стандарда допринеће хармонизацији производа и тржишта са онима у ЕУ, чиме ће машине пласиране на европско тржиште задовољавати

основне захтеве за безбедност дате у Директиви за машине 2006/42/ЕС. Према томе, један од циљева KS M023 јесте да се испуне ти захтеви као неопходна подршка овој директиви.

Комисије за стандарде Института врше усаглашавање српских стандарда са европским стандардима, и то преузимањем европских стандарда као националних. Осим тога, приликом преузимања европских стандарда као српских стандарда морају да се повуку сви национални стандарди који су у супротности са европским стандардима за исте предмете стандардизације. По том принципу и Комисија KS M023 врши преузимање европских стандарда и сродних докумената у националну стандардизацију.

2.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

Следећа листа квантитативних показатеља описује пословно окружење потребно за обезбеђивање адекватних информација ради подржавања циљева и будућих активности Комисије:

Област рада Комисије обухвата доношење стандарда који се односе на производњу пољопривредних и шумарских трактора машина и опреме потребне за пољопривреду и шумарство, као и за баштованство. Комисија се до сада бавила питањима која су се односила на безбедност пољопривредних машина у складу са Директивом 2006/42/ЕС и њеном изменом 2009/127/ЕС, која се односи на захтеве за машине за заштиту биља и заштиту животне средине, са освртом на оквирну Директиву 2009/128/ЕС.

Српске стандарде које доноси Комисија KS M023, Трактори и машине за пољопривреду и шумарство, на националном нивоу широко примењују произвођачи трактора, машина и опреме, акредитоване лабораторије, институти, органи државне управе и регулаторна тела, осигуравајућа друштва и др.

Према подацима CEN /TC 144, европска индустрија пољопривредних машина има промет од око 22 милијарде евра, 135 000 стално запослених, док 4 500 предузећа има више од 10 запослених.

Унутрашња трговина у Европи чини 60 % европске производње, а спољашња трговина више од 25 % европске производње.

Више од 450 типова машина (подељених у 4 главне категорије: самоходне машине, вучене машине, стационарне машине које се користе у пољопривреди и шумарству, као и опрема за баштованство), производи се у целом свету, што одражава разноврсност пољопривреде, баштованства и шумарских послова (од припреме земљишта до жетве), корисника, као и еколошких и географских услова и земљишта.

Основни показатељи пословања произвођача пољопривредних машина и трактора у Србији

	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Произвођачи пољопривредних машина остварили су укупан приход (у милионима USD)	98,0	85,4	126,7	115,3	117,3	89,6	
Учешће у укупном приходу металске и електроиндустрије	2,5 %	1,7 %	1,9 %	1,8 %	2,2 %	1,75 %	
Учешће у укупном приходу привреде Србије	0,15 %	0,11 %	0,12 %	0,11 %	0,13 %	0,10 %	
Учешће у физичком обиму производње металске и електроиндустрије Србије				2,32 %	4,10 %	1,84 %	2,14 %

Учешће у укупном физичком обиму индустријске производње Србије				0,22 %	0,40 %	0,20 %	0,28 %
Укупан број предузећа	62	70	71	84	79	86	
Укупан број радника	5 880	5 424	4 166	3 907	3 171	2 843	
Учешће у укупном броју запослених у привреди Србије	0,52 %	0,5 %	0,39 %	0,36 %	0,30 %	0,28 %	

Структура предузећа по величини

	Бр. предузећа	Бр. запослених	Учешће у укупном бр. запослених
Велика	3	2 023	71,2 %
Средња	9	493	17,3 %
Мала	74	327	11,5 %
Укупно:	86	2 843	100 %

Производња у Републици Србији

Јануар–децембар 2012. године

Физички обим индустријске производње у сектору производње машина за пољопривреду и шумарство у периоду јануар–децембар 2012. године у односу на 2011. годину бележи раст од 1,7 % и раст залиха од 61 %.

Раст производње у периоду јануар–децембар 2012. године у односу на 2011. годину забележен је у производњи осталих плугова од 167,7 %, трактора точкаша снаге од 37 kW до 59 kW од 52,2 % и сејалица од 39,9 %.

Пад производње у посматраном периоду забележен је код раоних плугова од 39,5 %, осталих уређаја за припрему земље од 53,1 %, култиватора од 54,5 %, мотокултиватора од 36,2 %, плевелица и копачица од 33,3 %, трактора точкаша снаге преко 18 kW до 37 kW од 16,7 % и код ваљака и сетвоспремача од 11,9 %.

Информација о производњи трактора

У Републици Србији производњом трактора баве се два привредна друштва:

ИМТ Индустрија машина и трактора АД – Нови Београд

ИМР Индустрија мотора Раковица АД – Београд

Основни подаци

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Укупан остварен приход произвођача трактора (у милионима евра)	19,2	23,3	32,4	21,7	17,8
Број предузећа	2	2	2	2	2
Број радника	2 085	1 949	1 849	1 671	1 644
Структура предузећа по величини	велика	велика	велика	велика	велика
Структура предузећа по облику својине	државна	државна	државна	државна	државна

Показатељи производње

Производња трактора и мотора	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Трактори точкаши, снаге 18 kW – 37 kW	1 246	737	2 040	1 387	681	577
Трактори точкаши, снаге 37 kW – 59 kW	204	340	591	571	721	1 099
Укупно:	1 450	1 077	2 631	1 958	1 402	1 676

Производња трактора у периоду јануар–децембар 2012. године у односу на исти период 2011. године забележила је раст од око 19,54 % .

Спољнотрговинска размена у периоду јануар–децембар 2012. године

Укупна вредност спољнотрговинске размене производа произвођача машина за пољопривреду у периоду јануар–децембар 2012. године износила је 208,60 милиона USD, од чега је извоз износио 42,61 милиона USD, а увоз 165,99 милиона USD.

Покривеност увоза извозом је 25,67 %, а спољнотрговински дефицит је 123,38 милиона USD, што је за око 1,71 % више него у истом периоду 2011. године.

2.3 Захтеви тржишта

Стандарди из надлежности области рада Комисије KS M023 користе се у пословном окружењу Србије. Спецификације и ови стандарди су основа за производне и комерцијалне послове. Пошто су стандарди из надлежности Комисије KS M023 у релативно широкој употреби, њихово редовно иновирање је неопходно. Сукцесивни развој нових техничких достигнућа и побољшање заштитних средстава, као и мера безбедности, захтевају додатно и континуално праћење тржишта ради доношења одговарајућих најновијих издања стандарда.

2.4 Аспекти животне средине

Применом стандарда и сродних докумената развијених у оквиру техничких комитета ISO/TC 023, CEN/TC 144 и CEN/TC 334 обезбеђују се предуслови за задовољење захтева који се односе на заштиту животне средине.

Евидентна је потрошња ресурса, у првом реду електричне енергије, воде и гаса, па произвођачи морају да предузму мере за њихово очување и рационалну потрошњу. Учешће у раду у Комисији KS M023 помаже произвођачима (трактора и машина за пољопривреду и шумарство) да се упознају са најновијим техничким захтевима за производе, а на посредан начин и са најновијим машинама које штеде енергију, мање загађују животну средину и имају већу продуктивност.

У припреми је израда неопходних стандарда који се односе на енергетску ефикасност/емисију CO₂ и рециклирање машина, који су у непосредној вези са израдом предстојећих прописа.

3 Очекиване користи од рада Комисије

Као резултат рада Комисије KS M023 очекује се доношење стандарда који ће пре свега омогућити:

- подршку произвођачима у пројектовању машина које, поред техничке компатибилности и заменљивости, задовољавају основне безбедносне захтеве Правилника о безбедности машина;
- оцењивање усаглашености машина и њихово означавање знаком СЕ и српским знаком усаглашености ЗА, према принципу претпоставке о усаглашености, применом српских стандарда којима се преузимају хармонизовани европски стандарди;
- уклањање техничких баријера у трговини и отварање тржишта широм Европе;
- олакшавање веза између произвођача, корисника и именованих тела надлежних за технички надзор и атестирање.

Рад Комисије усмерен је првенствено на доношење стандарда који су у вези са техничким прописима. Политички, економски, технички, регулаторни, правни, друштвени односи могу да утичу на све секторе, а посебно на сектор индустрије, и то може да се одрази на доношење српских стандарда (у смислу динамике, учешћа чланова у раду Комисије и сл.).

4 Заинтересоване стране

Све заинтересоване стране (производне организације, институти, научне и образове установе, државна управа итд.) могу да предложе своје представнике за учешће у раду Комисије и експерте у радним групама, при чему треба водити рачуна о обезбеђивању подједнаке заступљености свих заинтересованих страна. Посебно су заинтересовани произвођачи и корисници трактора и машина за пољопривреду и шумарство. У рад Комисије укључени су и представници акредитованих лабораторија. У многим случајевима је утврђено да међународни стандарди обезбеђују најповољнији начин прикупљања и размењивања резултата из истраживачких студија.

Заинтересоване стране у области рада ове комисије су:

1. релевантни органи државне и локалне управе,
2. универзитети,
3. представници акредитованих лабораторија,
4. корисници – произвођачи.

Такође, могуће је и учешће у својству посматрача под одређеним условима прописаним *Интерним правилима стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде ИСС-а*. У садашњем саставу Комисије налазе се чланови из научних и образовних установа, државне управе и производње.

5 Циљеви и стратегија за остваривање циљева

5.1 Циљеви

1. Усвајање приоритетних стандарда из области трактора и машина за пољопривреду и шумарство на начин предвиђен *Интерним правилима стандардизације – Део 1: Доношење, објављивање, одржавање, преиспитивање и повлачење српских стандарда и сродних докумената.*
2. Усаглашавање националних са европским стандардима њиховим преиспитивањем и доношењем одлуке о повлачењу оних стандарда који су у супротности са европским.
3. Заступање националних интереса у области рада Комисије пред одговарајућим европским и међународним комитетима за стандардизацију путем учествовања српских стручњака и експерата у раду ових техничких комитета.

Као приоритетни, предвиђени су да се усвоје стандарди који се налазе на листи хармонизованих стандарда обухваћених Директивом новог приступа 2006/42/ЕС, која је код нас транспонована у Правилник о безбедности машина.

5.2 Стратегије за остваривање циљева

Остваривање циљева Комисије KS M023 заснива се на дефинисању приоритета рада Комисије, а то је преузимање европских стандарда и праћење рада Техничког комитета ISO/TC 023, *Tractors and machinery for agriculture and forestry*, Међународне организације за стандардизацију (ISO), као и техничких комитета CEN/TC 144, *Tractors and machinery for agriculture and forestry*, и CEN/TC 334, *Irrigation techniques*, Европског комитета за стандардизацију (CEN).

6 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

- Непостојање одговарајућих националних стандарда на српском језику изискује додатне напоре и средства који су ван области рада комисије за стандарде и Института.
- Недостатак финансијских средстава онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања, што умањује значај ових стандарда у пословном окружењу.
- Недовољно учешће стручњака у доношењу српских стандарда.
- Нередован одзив чланова Комисије одражава се на испуњење годишњег плана.
- Незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављања примедби у вези са предлозима нацрта српских стандарда који се стављају на јавну расправу.

7 План активности

Планирано је доношење европских стандарда сукцесивном динамиком у односу на CEN техничке комитете. Како су, у тренутку доношења овог програма рада, сви европски стандарди преузети као српски стандарди, као основна активност у наредном периоду планира се редовно праћење европских стандарда и, сходно томе, ажурирање одговарајућих српских стандарда.

Поред тога, планира се и превођење хармонизованих стандарда на српски језик.

8 Корисни линкови за све наведене активности

www.iss.rs

http://www.iss.rs/tc/?national_committee_id=184

<http://www.iso.org/iso/home.html>

http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=47002

<http://www.cen.eu/cen/pages/default.aspx>

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/Standards.aspx?param=6126&title=Tractors%20and%20machinery%20for%20agriculture%20and%20forestry>

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/Standards.aspx?param=6315&title=Irrigation%20techniques>

<http://www.udruipm.rs/>